

بررسی رابطه بین اعمال قانون و تصادفات درون شهری استان

سمنان در سال ۱۳۹۵

اسماعیل صادقی^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۸/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۲/۱۰

چکیده:

یکی از مؤثرترین راهکارها در کاهش تصادفات، تخلفات و افزایش ایمنی در رانندگی، شناسایی پارامترهای مؤثر بر تصادفات و اثرسنجی آنها است. به نظر می‌رسد با توجه به آمار بالای تصادفات و اهمیت جان انسان‌ها و همچنین اثرات اقتصادی تصادفات، شناسایی عوامل مؤثر و اولویت‌بندی آنها گره‌گشا باشد. این تحقیق به دنبال رابطه بین اعمال قانون و تصادفات درون شهری استان سمنان در سال ۱۳۹۵ می‌باشد. روش تحقیق از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش و ماهیت تحلیلی و توصیفی است. جامعه آماری این تحقیق شامل تعداد تصادفات صورت گرفته در داخل شهرهای استان سمنان و میزان اعمال قانون انجام شده در سال ۱۳۹۵ می‌باشد. ابزار گردآوری اطلاعات مجموع آمار تخلفات حادثه‌ساز اعمال قانون شده و تعداد تصادفات ثبت شده می‌باشد. در این مقاله آمار و اطلاعات ترافیکی از ستاد پلیس راهور استان سمنان اخذ گردیده که پس از بررسی و تجزیه تحلیل اطلاعات و مقایسه عملکرد پلیس راهور شهرستان‌های استان سمنان به این نتیجه دست یافته‌ایم که اعمال قانون تخلفات حادثه‌ساز نتیجه مستقیم و معکوس در کاهش تصادفات درون شهری داشته است که به صورت انفرادی آمار عملکرد هر شهرستان با تعداد تصادفات به وقوع پیوسته در جداول مجزا بررسی و نشان داده شده است.

واژگان کلیدی: رابطه، اعمال قانون، تصادف، تخلف

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت دانشگاه علوم انتظامی امین / دانشکده علوم و فنون راهنمایی و

مقدمه: حوادث رانندگی و تلفات ناشی از آن یکی از چالش‌های کنونی جوامع بشری است که هزینه‌های اقتصادی زیادی را بر اقتصاد کشورها تحمیل کرده است که عامل انسانی را به عنوان اصلی‌ترین عامل تصادفات ذکر کرده‌اند، بنابراین با استفاده از تجهیزات روز ترافیکی و همچنین آموزش و آگاهی دادن به رانندگان و تغییر رفتار غلط ترافیکی آنان می‌توان بیشترین نقش را در کاهش تخلفات و تصادفات رانندگی ایفا کرد.

اما گستردگی طیف آموزش و زمان‌بر بودن آن و همچنین گستردگی عوامل مؤثر در آموزش و رشد انسانی عملاً بازدهی این آموزش‌های محدود را برای گروه‌های سنی رانندگان جهت تغییر رفتار غلط ترافیکی پائین می‌آورد که این امر مستلزم فراگیرشدن آموزش‌های ایمنی در گروه‌های سنی پائین همراه با رشد و توسعه فرهنگ ترافیک و شاخصه‌های مختلف مؤثر در این فرهنگ می‌باشد.

لذا با توجه به بالا بودن تصادفات برای پائین آوردن آمار تصادفات در یک بازه زمانی کوتاه‌تر نیازمند توجه بیشتر به سایر پارامترهای مؤثر در این امر می‌باشیم. از دیگر عوامل مؤثر و بسیار مهم در این رابطه راه می‌باشد توسعه راه‌ها به لحاظ کیفی و کمی و ارتقاء سطح فنی راه‌ها بالأخص یک‌طرفه کردن و مجهز نمودن راه به امکانات ایمنی بدون شک، نقش تعیین‌کننده‌ای در کاهش تصادفات و تلفات دارد. (غلامی، کیومرث ۱۳۹۵: ۲)

هزینه تصادفات در ایران به تنهایی در سالهای اخیر بیش از ۱۸ برابر بودجه ساخت و نگهداری راه‌های کشور بوده است. تلاش برای بهبود وضعیت سلامت سفر و کاهش خطرات سوانح رانندگی امری ضروری است. در این میان اگر بتوان تأثیر عوامل انسانی را کنترل کرد، احتمال سوانح و تخلفات رانندگی کاهش خواهد یافت. (رضایی، رضا ۱۳۹۶: ۳)

سیاست‌ها و روش‌های اعمال قانون در ایران، سنتی و قدیمی است و از روش‌های نوین به منظور تشخیص و ثبت تخلفات کمتر استفاده می‌شود. پلیس تخلفات رانندگی را معمولاً از طریق برهه‌های جریمه، شناسایی، احراز، اثبات و ثبت می‌کنند، اما باید توجه کرد که در شرایط کنونی، پلیس راهنمایی و رانندگی بیشتر جرائم و تخلفات ترافیکی ساکن را جریمه، شناسایی، اثبات و ثبت می‌کند و سایر تخلفات جاری که حدود ۹۰ تا ۹۵ درصد تخلفات را در بر می‌گیرد، از دایره عمل پلیس بر کنار می‌ماند؛ بخشی که بیشترین تصادفات یا عوارض و خسارات وارد بر سرعت حرکات، هزینه سفرها، راحتی رفت و آمد و نقل و انتقالات و سلامتی محیط زیست را در بر دارد، اما کمتر شناسایی، احراز، اثبات و یا ثبت نمی‌شود که این امر، تصادفات و تجاوز به حریم ایمن، سرعت و صرفه اقتصادی و محیط زیست را در پی دارد و طبعاً در شناسایی تخلفات و ریشه‌یابی آن‌ها نیز از حوزه عمل و کار کارشناسی به دور می‌ماند.

بیان مسئله:

هم اکنون تصادفات رانندگی به عنوان یک دغدغه جهانی مطرح و در حال گسترش در کشورهای در حال توسعه است و از سوی سازمان ملل متحد و سازمان بهداشت جهانی به عنوان یکی از چهار عامل اصلی تهدید کننده سلامت و جان انسان‌ها تعیین شده و رسیدگی عاجل مطابق کشورهای موفق مورد درخواست قرار گرفته است. به طوری که ده سال آینده، دهه ایمنی رانندگی در جهان تعیین شده است و در طی آن با سرمایه گذاری‌های مناسب و برنامه ریزی شده تلفات ناشی از تصادفات رانندگی باید کاهش یابد. بر اساس پیش بینی تغییر در درجه بندی ده علت مرگ زود هنگام ناشی از بیماری یا صدمات در جهان، تلفات ناشی از تصادفات رانندگی از نهمین عامل مرگ و میر به سومین عامل در دهه آینده خواهد رسید.

عوامل زیادی در افزایش تصادفات دخالت دارند که بررسی همه جانبه این موضوعات نیازمند سیستمی است که این عوامل را به صورت یک پارچه و هماهنگ مدیریت نماید. متأسفانه نگرش کنونی به مقوله تصادفات بیشتر از جهت مسائل فنی و مهندسی است و به عوامل تأثیرگذار بر آن کمتر توجه گردیده است. بررسی‌های انجام شده در این زمینه و همچنین علل ناکامی در عدم کنترل تصادفات و تلفات، نشان‌دهنده ضرورت وجود یک سیستم جامع، در زمینه ایمنی است. بر این اساس به نظر می‌رسد عوامل تأثیرگذار بر کاهش تصادفات جاده‌ای، نقش تعیین کننده‌ای در کاهش حوادث رانندگی داشته باشد، که از دستاوردهای مهم آن می‌توان به مواردی چون: جلوگیری از فعالیت‌های تکراری، تسریع در رسیدگی به تصادفات، کاهش خسارات مالی و جانی، آسان‌سازی و روانی ترافیک، حرکت ایمن در راه‌ها، نظم بخشیدن به حرکت‌ها، احترام به قوانین و مقررات، هماهنگی بین بخش‌های مختلف جهت اجرای قوانین کنترلی در جاده‌ها و موارد مشابه دیگر که در مجموع باعث افزایش ایمنی در راه‌ها می‌شود اشاره کرد. (غلامی، کیومرث ۱۳۹۵: ۴)

علت اصلی بسیاری از تصادفات ترافیکی، عامل انسانی و تخطی از قوانین و مقررات است. انسان به شیوه‌های مختلفی در تصادفات نقش دارد که یکی از مهم‌ترین و شناخته شده ترین آن‌ها، عدم رعایت مقررات ترافیکی و به عبارت دیگر، فاصله زیاد رفتار وی با رفتار مطلوب در سیستم ترافیک است. آمار حوادث ترافیکی در ایران مؤید میزان بالا و غیرمتعارف تخلفات رانندگی است که هر ساله زبان‌های جبران ناپذیر اقتصادی و آسیب‌های اجتماعی را باعث می‌گردد که در این میان عامل انسانی، به عنوان اصلی‌ترین عامل علل بروز تخلفات رانندگی گزارش شده است. (فرضی، الهام ۱۳۸۶: ۳۸)

رفتار ترافیکی مجموعه‌ای از کنش‌ها و واکنش‌های انسان در عرصه ترافیک است. رانندگان، مسافران، دوچرخه سواران و عابران پیاده از راه‌ها استفاده می‌کنند و رفتار آن‌ها در سیستم ترافیکی غیر قابل پیش بینی است که نحوه برخورد با آن‌ها را دشوار کرده است، کنترل و نظارت بر رفتار ترافیکی رانندگان از بزرگ‌ترین دغدغه مسئولین حمل‌ونقل بوده که آمار بالای تخلفات و منجر شدن آن به تصادفات بیانگر آن بوده که هنوز این امر حاصل نگردیده است. پوشش نیروهای پلیس به طور سنتی در سطح معابر با استعداد نیرویی و تجهیزات محدود به منظور شناسایی تخلفات و جریمه نمودن رانندگان متخلف (در جهت اصلاح رفتار رانندگان) قادر به شناسایی کلیه تخلفات رانندگان عبوری نبوده است. (پیلارام، ۱۳۹۴: ۲۵)

از این رو به جهت بررسی رابطه بین اعمال قانون و تصادفات، بایستی تعداد تصادفات ثبت شده و اعمال قانون را در بازه مشخص شده بررسی و تجزیه و تحلیل و مقایسه نمود و در پایان تحقیق به این نتیجه دست یافت که آیا بین تصادفات درون شهری و اعمال قانون رابطه معنا داری وجود خواهد داشت؟

هدف تحقیق:

این تحقیق به منظور بررسی رابطه بین اعمال قانون تخلفات حادثه‌ساز با میزان تصادفات به وقوع پیوسته در بازه زمانی مشخص مطرح و مورد ارزیابی قرار گرفته است و هدف آن میزان تأثیرگذاری، اولویت‌بندی اعمال قانون، ارائه راهکارها و سیاست‌های اجرایی برای مدیران پلیس راهور شهرستان‌های این استان است.

روش تحقیق:

این پژوهش از لحاظ هدف و ماهیت موضوع مورد بررسی، از نوع تحقیقات کاربردی به شمار می‌آید. روش تحقیق به کار گرفته شده از نظر شیوه نگارش و پرداختن به مسئله، توصیفی - تحلیلی به شمار می‌رود. روش جمع‌آوری اطلاعات نیز به صورت کتابخانه و بررسی اسنادی و استفاده از آمار و ارقام وضعیت تخلفات و تصادفات در بازه زمانی یک ساله (۱۳۹۴-۱۳۹۵) می‌باشد. جامعه آماری در این پژوهش، تمامی وسایل نقلیه و سرنشینان آن‌ها است که در معابر درون شهری استان سمنان تردد داشته و در این مدت مرتکب تخلف شده‌اند. همچنین برای تحلیل داده‌های آماری و رسم نمودارها از نرم افزار Excel استفاده گردیده است

مبانی تحقیق و تعاریف:

در این بخش ابتدا به تعریف واژگان کلیدی پژوهش پرداخته می‌شود و در ادامه واژگانی مرتبط با

این پژوهش، تعریف شده‌اند:

تخلف: تخلف به عنوان رفتاری است که طی آن قوانین و مقررات مصوب راهنمایی و رانندگی نقض می‌شود. تخلف رانندگی به دو دسته آشکار و نا آشکار تقسیم بندی می‌شود. به هر حال تخلف رانندگی یک مسئله اجتماعی مهم است (فکوهی، ۱۳۷۵: ۵۴)

در لغت نامه دهخدا تخلف به معنی واپس ایستادن، باز ایستادن، سپس ماندن از چیزی، تأخر در عقب ماندگی و درنگی و توقف، خلف و خالف وعده و عهد و پیمان کردن و خالف کردن در وعده آمده است. تخلف کردن نیز به معنی خالف کردن، باز ایستادن از وعده و عهد و امری آمده است (معین، ۱۳۸۲: ۳۵)

تخلف رانندگی: تخلف در رانندگی یعنی رفتاری که آگاهانه یا ناآگاهانه، به اختیار و یا به اجبار، از سوی رانندگان، سرنشینان، عابران پیاده، کارگران و مأموران راه‌سازی و راهداری و یا هر فرد دیگری که در ترافیک شرکت می‌کند، سرزده و خلاف قوانین و مقررات مصوب در استفاده از تسهیلات حمل و نقل و ترافیک بوده باشد. (فکوهی، ۱۳۸۴: ۴۵۰)

تخلف در رانندگی اقدام متخلف به تجاوز از حریم مقررات محسوب می‌شود. (شهیدی، ۱۳۸۴: ۳۸۱)

از دیدگاه جامعه‌شناسی تخلف از مقررات راهنمایی و رانندگی نوعی انحراف محسوب که آن را انحراف نخستین می‌نامند. در تعریف انحراف نخستین اساساً مفهوم زیر پا گذاشتن و تجاوز کردن به هنجارهای گروهی مد نظر است. (صداقتی فرد، ۱۳۸۲: ۱۶)

تخلفات حادثه‌ساز: تخلفات رانندگی از لحاظ میزان تأثیر آن در حادثه‌ساز بودن با هم تفاوت دارند مثلاً خطر سرعت غیر مجاز بسیار بیشتر از پارک غیر مجاز در حاشیه خیابان می‌باشد. قانون‌گذار نیز با لحاظ نمودن میزان خطراتی که هر تخلف ایجاد می‌کند مبلغ جریمه‌های متفاوتی در نظر گرفته است. که به استناد ماده ۷ قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی مصوب مجلس محترم شورای اسلامی (۱۳۸۹) مصادیق و عناوین تخلفات رانندگی حادثه‌ساز به شرح جدول ذیل می‌باشد:

ردیف	عناوین تخلف
۱	هرگونه حرکات نمایشی، دور زدن درجا و یا حرکت موتورسیکلت بر روی یک چرخ
۲	تجاوز از سرعت مجاز (بیش از ۵۰ کیلومتر در ساعت)
۳	سبقت غیرمجاز در راه‌های دو طرفه
۴	عبور از چراغ قرمز راهنمایی و رانندگی
۵	حرکت به طور ماریج
۶	حرکت با دنده عقب در آزادراه‌ها و بزرگراه‌ها
۷	رانندگی در حالت مستی و مصرف داروهای روان گردان و یا افیونی
۸	تجاوز از سرعت مجاز (بیش از ۳۰ تا ۵۰ کیلومتر در ساعت)
۹	عبور از محل ممنوع
۱۰	تجاوز به چپ از محور راه
۱۱	عبور وسایل نقلیه از پیاده رو
۱۲	عدم رعایت حق تقدم عبور
۱۳	دور زدن در محل ممنوع
۱۴	استفاده از تلفن همراه یا وسایل ارتباطی مشابه در حین رانندگی در سرعت بالای ۶۰ کیلومتر
۱۵	نقص فنی مؤثر یا نقص در سامانه (سیستم)روشنایی در شب
۱۶	عدم رعایت مقررات ایمنی حمل‌ونقل جاده‌ای مواد خطرناک
۱۷	رانندگی با وسایل نقلیه عمومی بیش از زمان مجاز
۱۸	عدم رعایت شرایط مندرج در گواهینامه از قبیل استفاده از عینک، سمعک یا تجهیزات خاص
۱۹	عدم توجه به فرمان ایست یا پرچم مراقبین عبور و مرور محصلین یا پلیس مدرسه
۲۰	عدم رعایت مقررات حمل بار

جدول (۱) (قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی، ۱۳۸۹: ماده ۷)

تصادف: برخورد وسیله با یک وسیله یا برخورد واحدهای عبور و مرور همانند انسان، وسیله نقلیه، هواپیما، قطار، حیوانات و اشیاء را در سطح معابر و یا سقوط در دره تصادف می‌گویند. تصادف به یکی از پیامدهای رفتار ناهنجار ترافیکی و یکی از مشکلات و مسائل بزرگ و منتهی به ترافیک است (انصاری

(۲۹:۱۳۶۶)

در زبان انگلیسی تصادف یا حادثه یعنی Accident و برای کلمه برخورد و تصادم یا سانحه کلمه Crash استفاده می‌شود. (نیکزاد، ۱۳۸۶، ۱۸)

به بیان دیگر تصادف عبارت است از وقوع سانحه منجر به فوت، جرح، خسارت و یا ترکیبی از این ۳ حالت که در نتیجه برخورد وسیله نقلیه یا محموله آن با یک یا چند وسیله نقلیه، انسان، حیوان و یا شیء به وجود می‌آید (روشنی، ۱۳۸۶: ۹)

در قوانین و فرهنگ ترافیک، تصادف برابر است با برخورد حداقل یک وسیله نقلیه با وسایل نقلیه دیگر. وقوع سانحه منجر به جرح، فوت و خسارت و ترکیبی از آن‌ها که در نتیجه برخورد یک و یا چند وسیله نقلیه با یکدیگر و یا با انسان و یا با حیوان و یا شیء به وجود می‌آید. (ساعدی، ۱۳۸۷: ۱۰)

به طور کلی تصادفات به ۳ گروه تصادفات خسارتی، جرحی و فوتی تقسیم می‌شود که در ادامه هر یک به طور مختصر و گویا توضیح داده شده است:

تصادف خسارتی: هر گونه تغییر شکل ظاهری وسیله نقلیه، پس از برخورد که منجر به وارد شدن خسارت مالی گردد را تصادف خسارتی می‌گویند

تصادف جرحی: تصادف ممکن است منجر به صدمات بدنی گردد و در اصطلاح عبارت است از هر گونه آسیب غیر کشته‌هایی که به فرد یا افراد وارد گردد و شامل زخم یا خونریزی در اثر شکستگی عضوی از اعضای بدن باشد که بعضی از این صدمات بدنی سطحی و قابل رؤیت هستند؛ مثل ساییدگی، خراشیدگی پوست، گرفتگی و تورم تصادف فوتی: تصادفی که منجر به مرگ راننده، عابران پیاده یا سرنشینان داخل وسایل نقلیه گردد را تصادف فوتی می‌گویند (علی حسین زاده، ۱۳۸۶: ۱۰)

ترافیک (شدوآمد): آمد و شد وسایل نقلیه و اشخاص و حیوانات در راه‌ها. (آیین نامه راهور، ۱۳۸۴،

ماده ۱ بند ۲۱)

راننده: کسی که هدایت وسیله نقلیه موتوری و غیر موتوری و همچنین حرکت دادن حیوانات را به صورت واحد یا گله و رمه بر عهده داشته باشد. (آیین نامه راهور، ۱۳۸۴، ماده ۱ بند ۵۶)

عوامل اصلی تصادفات: انسان، راه و وسیله نقلیه ۳ عامل اساسی و مهم در وقوع حوادث و سوانح

رانندگی می‌باشند که در ادامه به توضیح آن‌ها پرداخته می‌شود:

۱- انسان: در مجموع مهم‌ترین عاملی که در تصادفات نقش دارد، عامل انسانی می‌باشد. همان طوری که برابر بررسی‌های به عمل آمده حدوداً ۴۰٪ از تصادفات، چند علتی هستند که از ترکیب این عوامل به وجود می‌آیند. یعنی اگرچه میزان و چگونگی اثر عامل انسان در جوامع مختلف فرق می‌کند ولی در همه جا عامل انسانی بدون اغراق شاید در ۹۰ درصد از تصادفات یا منحصراً و یا در ترکیب با عوامل دیگر اثر دارد و لذا بیشترین توجه و دقت باید روی این عامل باشد.

۲- راه: راه‌های مواصلاتی کشور ما علاوه بر عرض کم و عدم تناسب و گنجایش آن‌ها با تعداد وسایل نقلیه دارای نواقصی هستند که این نواقص، نقاط حادثه‌خیزی را در راه‌های کشور به وجود آورده است که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به وجود تقاطع‌های هم سطح و نقص هندسی در پیچ‌ها، تقاطع‌ها، خرابی آسفالت و کمبود تابلوها و علائم اشاره کرد.

۳- وسیله نقلیه: وسیله نقلیه عامل مهم دیگری در بروز تصادفات و حوادث رانندگی به شمار می‌رود که در این رابطه اقداماتی از قبیل افزایش کیفیت فنی و ایمنی خودروها، شناسایی خودروهای فرسوده و خطرناک و جلوگیری از تردد آن‌ها و جلوگیری از ورود و تولید خودروهای با کیفیت پایین و سیستم ایمنی نامناسب؛ ضروری به نظر می‌رسد. (ساعدی، ۱۳۸۷: ۳۱-۳۰)

پیشینه تحقیق:

مشکینی و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیقی تحت عنوان «بررسی عوامل مؤثر در افزایش تصادفات درون شهری شهر زنجان» با هدف بررسی عوامل مؤثر در افزایش تصادفات انجام گرفته که نتیجه نشان می‌دهد تصادف ترافیکی یکی از عوامل بسیار مهم مرگ و میر و صدمات جانی و مالی بوده و آثار سنگین اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آن، جوامع بشری را به شدت تحت تأثیر قرار داده است. با توجه به این مسئله هدف این تحقیق شناسایی و تبیین عوامل مؤثر در افزایش تصادف‌های درون شهری در شهر زنجان است. روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی و جامعه آماری، تصادفات رخ داده طی سال ۱۳۹۰، در شهر زنجان

است که داده‌های این پژوهش با مراجعه به سازمان حمل‌ونقل و ترافیک شهرداری زنجان گردآوری شده است. از مجموع ۱۸۶۹ مورد تصادفات اتفاق افتاده در سال ۱۳۹۰ در شهر زنجان، در حدود ۱۶۸۰ مورد یعنی حدود ۹۰ درصد تصادفات عوامل انسانی تأثیرگذار بوده و در مقابل، تنها در ۷۲ مورد یعنی حدود ۳.۸ درصد عوامل محیطی و در ۱۱۷ مورد یعنی ۶.۲ درصد عوامل فنی و مدیریتی دخیل بوده‌اند. این تصادفات در مجموع باعث کشته شدن ۶ نفر و مجروح شدن ۲۹۰۱ نفر شده است و ۵۴۲ مورد نیز باعث وارد شدن خسارات سنگین شده است.

عباس زاده و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان "بررسی ارتباط بین عوامل بازدارنده و میزان رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی" به مطالعه ارتباط بین عوامل بازدارنده و میزان رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی در سطح شهر تبریز پرداختند، نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بین دریافت نمره منفی و میزان رعایت مقررات راهنمایی و رانندگی همبستگی معناداری وجود دارد، یعنی افزایش نمره منفی، میزان رعایت مقررات راهنمایی و رانندگی بیشتر و با کاهش نمره منفی میزان رعایت مقررات راهنمایی و رانندگی کمتر می‌شود.

جبارزاده ممقانی ((۱۳۹۰)، در پژوهشی تحت عنوان "چگونگی تأثیر دوربین‌های کنترل سرعت در کاهش تخلفات ترافیکی و تصادفات رانندگی بزرگراه‌های تهران" بیان نمودند که به کارگیری روشهای سنتی اعمال قانون طی چند سال گذشته در رفتار ترافیکی رانندگان تأثیری نداشته است از سویی، نفوذ فن آوری اطلاعات و کاربرد سامانه‌های هوشمند، مدت‌ها است که در کاهش ترافیکی و میزان تخلفات کلان شهرهای دنیا تأثیرگذار بوده است و در نهایت عملکرد دوربین‌های سرعت سنچ در بزرگراه‌های تهران را ارزیابی کرده و نقش آن‌ها در کاهش تخلفات رانندگی و همچنین تصادفات را مورد سنجش قرار داده است.

احمدی نژاد و همکاران (۱۳۹۰) در تحقیق خود به بررسی علل مؤثر بر عدم رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی با تاکید بر عوامل انسانی می‌پردازد. این پژوهش به بررسی و شناخت علل عدم رعایت قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی در بین شهروندان ۱۴ سال به بالای شهر زاهدان که دارای گواهینامه رانندگی می‌باشند، پرداخته است؛ همچنین درصدد است، بر اساس نظریه آنومی دورکیم به بررسی رابطه بین عدم رعایت قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی و متغیرهایی چون آموزش، فرایند اجتماعی شدن، فردگرایی و مدیریت صحیح بپردازد. نتایج حاصله حاکی از آن است که بین متغیرهای زمینه‌ای سن و تحصیلات با رعایت قوانین و مقررات رابطه وجود دارد.

رضائی ارجرودی (۱۳۸۷) در مقاله‌ای تحت عنوان «جایگاه مدیریت ترافیک در کاهش تصادفات و افزایش ایمنی در راه‌های کشور» با هدف بررسی جایگاه‌های مدیریت ترافیک انجام گرفته که به بررسی مواردی چون: ضرورت مقررات ترافیکی، توصیف عناصر کلیدی در این قوانین و مقررات (انسان، وسیله نقلیه، موضوعات مربوط به کنترل ترافیک، علائم و تابلوهای ترافیکی و جریمه‌های رانندگی)، ابزارهای قانونی و روشهای اجرای قوانین ترافیکی در راه‌های کشور پرداخته می‌شود.

با توجه به پنج جزء کلیدی سازماندهی، خط مشی، آموزش، وسایل نقلیه و تجهیزات به مزایا و اثرات اجرای قوانین ترافیکی توسط پلیس در راه‌های کشور اشاره خواهد شد. نتیجه به دست آمده نشان می‌دهد پلیس راه باید توجه خود را بر پیشگیری از حوادث معطوف نماید که این کار با آموزش مناسب، سازماندهی مؤثر نیروی پلیس، تجهیز آن‌ها با وسایل نقلیه و دستگاه‌های پیشرفته و تمرکز بر روی تخلفات تردد و پیشگیری از رفتار غیر ایمن راننده به بهترین نحو انجام خواهد پذیرفت.

فرایند کنونی اعمال قانون در ایران:

متخلفین از قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی پس از تشخیص تخلف توسط مأموران مورد وثوق راهنمایی و رانندگی با انطباق آن با میزان جرائم متوقف و مشخصات وسیله نقلیه و راننده، زمان و محل وقوع تخلف و نوع آن و نیز مشخصات خود را در قبض جریمه درج و به راننده متخلف تسلیم می‌نمایند. در صورتی که متخلف از دریافت قبض جریمه خودداری نماید قبض صادر شده به منزله ابلاغ قانونی تلقی شده و ضمیمه سوابق نزد راهنمایی و رانندگی مربوطه نگهداری می‌شود، چنانچه وسیله نقلیه در محل غیرمجاز متوقف باشد یا در صورت عدم حضور متخلف قبض جریمه به بدنه خودرو الصاق می‌شود. در صورتی که متوقف ساختن وسیله نقلیه مقدور نباشد یا متخلف توسط تجهیزات الکترونیکی ثبت شده باشد به نحو مقتضی به اطلاع دارنده وسیله نقلیه می‌رسد (قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی، ۱۳۸۹).

یافته‌ها:

رابطه بین تصادفات به وقوع پیوسته و ثبت شده در سوابق پلیس راهور استان و آمار تخلفات اعمال قانون شده در استان به شرح ذیل می‌باشد:

جدول (۲) : مقایسه تصادفات و اعمال قانون انجام شده در استان سمنان

عنوان	مجموع تصادفات (فوتی، جرحی، خسارتی)	مجموع تخلفات حادثه‌ساز اعمال قانون شده
سال ۱۳۹۴	۳۳۹۷	۱۶۹۴۲
سال ۱۳۹۵	۳۲۵۲	۱۵۰۸۹
مقایسه	-۱۴۰	-۱۸۵۳
درصد	% -۴	% -۱۱

همان‌طور که در جدول بالا مشاهده می‌شود، در سال ۱۳۹۵ مجموع تخلفات حادثه‌ساز اعمال قانون شده در استان سمنان نسبت به مدت مشابه در سال قبل حدود ۱۱٪ کاهش داشته که در مقابل تصادف به وقوع پیوسته در مدت مذکور نیز حدود ۴٪ کاهش داشته است.

جدول (۳) : مجموع تصادفات انجام شده و مجموع اعمال قانون تخلفات حادثه‌ساز استان سمنان

عنوان	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	مقایسه	درصد
مجموع تصادفات انجام شده در استان سمنان	۳۳۹۷	۳۲۵۲	-۱۴۵	% -۴
مجموع اعمال قانون تخلفات حادثه‌ساز استان سمنان	۱۶۹۴۲	۱۵۰۸۹	-۱۸۵۳	% -۱۱

نتیجه گیری:

همان‌طور که در جداول فوق مشاهده گردیده در شهرستان‌هایی که میزان اعمال قانون تخلفات حادثه‌ساز در بازه مشخص یک ساله (۱۳۹۵) نسبت به مدت مشابه در سال قبل کاهش یافته (جداول شماره ۱، ۳، ۴) تأثیر عکس در بروز تصادفات را نشان می‌دهد و شاهد افزایش تصادفات در این شهرستان‌ها می‌باشیم.

طی بررسی عملکرد شهرستان‌های تابعه استان سمنان مشخص گردید شهرستان‌هایی که میزان اعمال قانون تخلفات حادثه‌ساز در بازه مشخص یک ساله (۱۳۹۵) نسبت به مدت مشابه در سال قبل افزایش یافته (جداول شماره ۲، ۵، ۷، ۸) تأثیر عکس در بروز تصادفات داشته و شاهد کاهش تصادفات در این شهرستان‌ها می‌باشیم.

پیشنهادات:

با توجه به نتایج حاصله و مشخص شدن تأثیر کنترل و برخورد با تخلفات حادثه‌ساز در کاهش تصادفات درون شهری، پیشنهاد می‌گردد پلیس راهور برخورد با این گونه تخلفات را به عنوان یک هدف راهبردی در اولویت کاری قرار دهد.

حضور پر رنگ پلیس در معابر شهری به عنوان یک عامل بازدارنده برای پیشگیری از وقوع تخلفات می‌باشد و این امر جایگاه قابل توجهی در جلوگیری از بروز تخلفات و تصادفات رانندگی دارد. رانندگان با مشاهده پلیس و اعمال کنترل لازم از سوی آن‌ها، از بروز رفتارهای پرخطر در رانندگی پرهیز می‌کنند و نقش بازدارنده و قانون پذیر شدن رانندگان شهری از جمله مواردی است که می‌توان از آن، به عنوان عوامل کاهش بروز رفتارهای مخاطره آمیز در رانندگی نام برد. کاهش تخلفات رانندگی برابر است با کاهش تلفات و سوانح و تحقق این امر، در گرو استمرار حضور به جا و نقش آفرینی پلیس و همچنین برخورد با رانندگان متخلف است.

کنترل تخلفات رانندگی به روش سنتی با حضور فیزیکی پلیس، علاوه بر این‌که وقت و انرژی زیادی را از مأموران می‌گیرد امکان کنترل و نظارت دقیق از یک سو و شناسایی و اعمال قانون برای برخورد هم‌زمان با چندین راننده متخلف را با دشواری بسیاری مواجه می‌کند و با توجه به وضعیت استان سمنان از لحاظ عدم وجود سیستم‌های نظارت تصویری و برخورد با تخلفات از طریق دوربین‌های کنترلی، نیاز است مسئولین مربوطه پیگیری‌های لازم در این خصوص را به عمل آورند، همچنان که کاهش چشمگیر تخلفات رانندگی با استفاده از دوربین‌های نظارت تصویری بخصوص در کاهش تخلفات در

جریان ترافیک و ساکن ملموس تر بوده که دستاورد آن انضباط عبور و مرور و ارتقاء فرهنگ ترافیک و رانندگی و کاهش تصادفات می‌باشد.

آموزش می‌تواند بین ساختارهای مرتبط با ترافیک هماهنگی و انسجام لازم را در جهت اصلاح و بهبود رفتار ترافیکی ایجاد کند، برای دست یافتن به چنین اقداماتی، باید تغییرات و اصلاحاتی در زمینه آموزش ترافیک ایجاد کرد؛ بر این اساس ترغیب و متقاعدسازی از طریق برنامه‌های کوتاه و بلند مدت، اشاعه و خلق دستاوردهای جدید و نوآوری در طرز شیوه‌های اجرایی و طراحی برنامه‌های فرهنگی ترافیک، خود سرآمد کارکردهای آموزش در اصلاح و فرهنگ سازی رفتارهای ترافیکی است. هر قدر روش‌ها و فنون آموزش نیروی انسانی متنوع و متعدد باشد سبب ارتقاء سطح فرهنگ رانندگی شده و در رانندگان بیشتری مؤثر واقع می‌شود.

منابع:

- ۱- رضایی، رضا (۱۳۹۶) مقاله بررسی اثر بخشی تعدیل نرخ جرائم راهنمایی و رانندگی اسفند ماه ۹۴ بر وقوع تخلفات و تصادفات، دفتر تحقیقات کاربردی استان کردستان
- ۲- غلامی، کیومرث (۱۳۹۵) بررسی عوامل اثرگذار بر کاهش تصادفات وسائط نقلیه عمومی جاده‌ای (مورد مطالعه استان کرمانشاه)، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم انتظامی امین، دانشکده راهور
- ۳- پیلارام، مهدی (۱۳۹۴)، بررسی تأثیر استفاده از دوربین‌های نظارت تصویری در ثبت تخلفات رانندگی بر رفتار ترافیکی رانندگان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم انتظامی امین، دانشکده علوم و فنون راهنمایی و رانندگی.
- ۴- مشکینی، ابوالفضل؛ غلامحسینی، رحیم؛ زادولی خواجه، شاهرخ (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر در افزایش تصادفات درون شهری شهر زنجان، فصلنامه مطالعات پژوهشی، سال دوم، شماره ۱۱: ۴.
- ۵- عباس زاه و همکاران، ۱۳۹۱، بررسی ارتباط بین عوامل بازدارنده و میزان رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی، فصلنامه مطالعات پژوهشی راهور سال اول، شماره ۲، ص ۱۱
- ۶- احمدی نژاد و همکاران (۱۳۹۰) بررسی علل مؤثر بر عدم رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی، مجموعه مقالات همایش ملی ترافیک ایمنی و راهکارهای بررسی ارتقای آن، کرمان: دفتر تحقیقات

کاربردی فرماندهی انتظامی کرمان

۷- جبارزاده ممقانی، مسعود. (۱۳۹۰)، چگونگی تأثیر دوربین‌های کنترل سرعت در کاهش تخلفات ترافیکی و تصادفات رانندگی بزرگراه‌های تهران، اولین همایش ملی ترافیک و ایمنی، کرمان، دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان کرمان

۸- احدی، محمدرضا. (۱۳۹۰)، مهندسی ترافیک و ایمنی تهران: دانشگاه علوم انتظامی ناجا- معاونت آموزش.

۹- قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی مصوب ۱۳۸۹ مجلس شورای اسلامی.

۱۰- رضائی ارجمندی، عبدالرضا. (۱۳۸۷)، جایگاه مدیریت ترافیک در کاهش تصادفات و افزایش ایمنی در جاده‌های کشور. مقاله ارائه شده به دهمین کنفرانس دانشجویی مهندسی عمران، تهران.

۱۱- ساعدی، تکتتم، ۱۳۸۷، "بررسی عوامل مؤثر بر کاهش تصادفات درون شهری در شهرستان بجنورد" در سال ۱۳۸۷، پایان نامه کارشناسی رشته علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور مرکز بجنورد

۱۲- فرضی، الهام (۱۳۸۶)، بررسی نقش قبوض جریمه در جلوگیری از تکرار تخلف رانندگی رانندگان خودروهای سواری (شخصی و عمومی) دارای پلاک کشوری، پایان نامه کارشناسی ارشد - دانشگاه علوم انتظامی

۱۳- نیک زاد، میرفاضل، ۱۳۸۶، "افزایش میزان جریمه تخلفات رانندگی"، دو ماهنامه علمی تخصصی پلیس راهور ناجا، سال چهارم، شماره ۲۲، بهمن و اسفند، تهران

۱۴- روشنی، غلامرضا، ۱۳۸۶، "قوانین و مقرراتی که یک کارشناس تصادفات باید با آنها آشنا باشد". چاپ اول. تهران: انتشارات روشنی سازمان نقشه برداری کشور

۱۵- علی حسین زاده، غلام حسین، ۱۳۸۶، "بررسی عوامل انسانی مؤثر بر تصادفات جاده‌ای محور بجنورد گنبد در شش ماه اول سال ۱۳۸۶"، دوره دوم دافوس کوتاه مدت، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه علوم انتظامی

۱۶- آیین نامه راهنمایی و رانندگی، ۱۳۸۴

- ۱۷- فکوهی، ناصر. (۱۳۸۴). نگرشی جامعه شناختی به پدیده تخلفات رانندگی. ص ۴۵۰
- ۱۸ - شهیدی، محمد حسین. (۱۳۸۴). شرایط کنونی تخلفات رانندگی در تهران. ص ۳۸۱
- ۱۹- معین، محمد، ۱۳۸۲، "کتاب فرهنگ فارسی". چاپ اول. تهران: انتشارات رشد
- ۲۰- صداقتی فرد، مجتبی. (۱۳۸۲). پای بست فرهنگ. ماهنامه ترابرن، شماره ۴۶، ۱۶-۱۳.
- ۲۱- فکوهی، ناصر، ۱۳۷۵، "تخلف رانندگی، فرهنگ، قانون و مشارکت"، مجله صنعت حمل و نقل، شماره ۱۵۰، تهران، ص ۶۳-۵۰
- ۲۲- انصاری، مرتضی، ۱۳۶۶، "ضایعات ترافیکی"، مجموعه مقالات سمینار ترافیک .